

Nr 25.

Ankom till Riksdagens kansli den 8 mars 1910 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förpliktelse för arbetsgifvare, som antager utlänning i arbete, att ersätta däraf möjligen uppkommande kostnader för fattigvård m. m.

Lagutskottet har till behandling förehaft nedanintagna inom Andra kammaren af herr *N. Edv. Lindberg* väckta, till utskottet hänvisade motion, nr 164, uti hvilken herr *Sven Linders* instämt.

Motionen är af följande lydelse:

»På den svenska arbetsmarknaden strida alltjämt arbetare och arbetsgifvare om sina tyvärr alltför vidt skilda intressen. Antalet utvandrande arbetare ökas år för år i oroväckande grad. Svensk kultur och svenskt arbete lida härigenom oersättliga förluster.

Bland de hemmavarande arbetareskarorna anställer den hvarje år återkommande arbetslösheten fruktansvärda härjningar. Ännu utan nämnvärdt resultat har på senare tiden såväl i Riksdagen som annorstädes framförts kraf på statsmakternas och de kommunala myndigheternas ingripande för att i någon mån förhindra de lidanden och olyckor, som arbetslösheten tillfogar en mycket stor del af det arbetande folket. Samhället har härutinnan knappast hunnit längre än till att sätta räknemaskinen i gång.

Samtidigt med att dessa förhållanden bland landets egna arbetare snarare förvärras än förbättras, pågår, synnerligast i landets sydligare provinser, en import af utländsk arbetskraft, som, om den skall fortsätta på den inslagna vägen, utan tvifvel kommer att medföra olägenheter, som redan börjat göra sig kännbara och tvifvelsutana komma att förvärras.

Samhället kan icke likgiltigt åse dessa förhållanden.

Vid föregående riksdag väcktes af undertecknad motion, hvori på

anförda skäl hemställdes, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och därpå grundadt förslag till lag, hvarigenom arbetsgifvare i Sverige, som genom kontrakt eller annan öfverenskommelse antager utlänning i arbete, förpliktas att ersätta alla kostnader för stat eller kommun, som kunna uppstå, därest sådan arbetare faller allmänna fattigvården till last eller genom det allmännas försorg måste hemsändas till sitt land igen.»

Lagutskottet, till hvilket motionen remitterades, afstyrkte densamma med reservation från flertalet af Andra kammarens utskottsledamöter, och vid behandlingen i Riksdagen bifölls motionen i Andra kammaren, men afslogs i Första kammaren.

Som skäl för sitt afstyrkande af motionen i fråga anförde lagutskottet det kända förhållande, att såväl fattigvårdsförordning som ock näringsfrihetsförordning och legostadga ålägga husbonde och arbetsgifvare försörjningsplikt gentemot tjänstehjon, statfolk samt fabriks-, handtverks-, bruks- eller grufarbetare, äfvensom för deras hustrur och hemmavarande minderåriga barn, samt i fall, där dessa förordningar äro tillämpliga, att husbonde äfven måste svara för sjukvård och under viss förutsättning äfven för ålderdomsvård åt tjänstetagare.

Därjämte synes utskottet hafva hyst den öfvertygelsen, att, där anställning af utländsk arbetskraft ifrågakommer, arbetsgifvaren i sådana fall kontraktseuigt förbinder sig att ansvara för kostnader för arbetarnes återtransporterande till hemlandet, och att det sålunda ej gärna torde ifrågakomma, att sådana arbetare falla den allmänna fattigvården till last.

Att kontrakt upprättas mellan arbetsgifvaren å ena sidan och hos honom anställda utländska arbetare eller dessas arbetsförman å andra torde numera vara ganska vanligt, men då dessa kontrakt i regeln affattas godtyckligt och utan något officiellt formulär, utgöra de ingalunda någon garanti för hvad som rätteligen borde vara, nämligen husbondes eller arbetsgifvares plikt att åtaga sig vård eller försörjning gentemot sjuk eller tillskadakommen arbetare eller dennes medföljande anhöriga.

Händelser, som under förlidet år tilldragit sig i Skåne, äro bevis nog och här må ett af dessa anföras.

På Stureholms gård i Wålinge socken utbröt under april månad förra året smittkoppor bland de å gården anställda polska arbetarne. Kommunalnämnden vidtog i enlighet med provinsialläkarens föreskrifter åtgärder för de sjukas vård och förhindrande af smittans spridning, hvilket åsamkade kommunen kostnad af omkring 1,400 kronor. En sedermera af kommunalsstämman gjord hemställan att af allmänna

medel erhålla godtgörelse för i saken hafda omkostnader har resulterat i ett yttrande från medicinalstyrelsen, hvori tillstyrktes en ersättning för vakthållning med omkring 400 kronor.

För så vidt man skulle förutsätta, att dylika omkostnader skola bestridas af allmänna medel, kan det visserligen synas vara af underordnad betydelse, huruvida de skola betalas af staten eller kommunen, men å andra sidan kan det dock knappast anses rättvist, att en dylik betydande utgiftspost helt oförskyldt skall komma att drabba en kommun, som kanske redan förut är nedtyngd af en alltför tung skattebörd, och under nu rådande förhållanden kan hvilken kommun som helst, till hvilken import af utländska arbetare försiggår, komma att vidkännas sådana utgifter, ja, kanske samtidigt utbetala fattigunderstöd åt inom kommunen boende arbetare och deras familjer, då dessa, på grund af bristande tillgång på arbete, äro oförmögna att sig själva försörja.

Emellertid kan det väl knappast anses öfverensstämmande med billighet och rättvisa, att ifrågavarande utgifter skola bestridas vare sig af stat eller kommun. I stället bör det väl vara en skyldighet för de arbetsgifvare, som importera utländsk arbetskraft, att vidkännas kostnader af det slag, jag ofvan relaterat.

I sammanhang härmed, vill jag påpeka, att i de officiella kontrakt, som upprättas mellan arbetsgifvare och utländska arbetare i Danmark, förbinder sig arbetsgifvaren att bekosta utgifterna vid hos honom anställd arbetares sjukdom, för sjukvård, inberäknad läkarehjälp, medicamenter och, om nödvändigt, sjukhusavgifter inom en tidrymd af 6 månader.

På grund af hvad jag här anfört, tillåter jag mig vördsamt anhålla, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och därpå grundadt förslag till lag, hvarigenom arbetsgifvare i Sverige, som genom kontrakt eller annan öfverenskommelse antager utlänning i arbete, förpliktas att ersätta alla kostnader för stat eller kommun, som kunna uppstå, därest sådan arbetare faller allmänna fattigvården till last eller genom det allmännas försorg måste hemsändas till sitt land igen, eller därest i öfrigt genom införande af utländsk arbetskraft kostnader åsamkas det allmänna.»

På sätt motionären erinrat, hemställdes uti en af honom vid 1909 års riksdag väckt motion om samma utredning och förslag beträffande skyldighet för arbetsgifvare att ansvara för fattigvård och hemsändnings-

kostnad i fråga om af honom antagen utländsk arbetare som i den nu förevarande motionen yrkas. I denna motion hemställes ytterligare, att ersättningsskyldighet måtte åläggas arbetsgifvare äfven därest i öfrigt genom införande af utländsk arbetskraft kostnader åsamkas det allmänna.

I det utlåtande, som af 1909 års lagutskott afgafs i anledning af den då väckta motionen, anförde utskottet följande:

»Enligt 4 § af gällande fattigvårdsförordning skall husbonde ansvara för försörjning af tjänstehjon, statfolk samt fabriks-, handtverks-, bruks- eller grufarbetare äfvensom för deras hustrur och hemmavarande minderåriga barn, under den tid arbetsaftalet gäller, så att de ej falla fattigvården till last. Dessa bestämmelser kompletteras af legostadgans och näringsfrihetsförordningens föreskrifter om skyldighet för arbetsgifvare att vid arbetsaftal, hvarå dessa författningar äro tillämpliga, svara för sjukvård och under viss förutsättning äfven för ålderdomsvård åt tjänstetagare. Härutöfver finnes — bortsedt dels från stadgandena i fattigvårdsförordningens 34 § angående skyldighet för dem som å landet i större utsträckning drifva rörelse af viss omfattning m. fl. att under vissa förutsättningar lämna tillskott till fattigvården, dels ock från arbetsgifvares skyldighet enligt lagen angående ersättning för skada i anledning af olycksfall i arbete den 4 juni 1901 — icke i allmän lag någon skyldighet ålagd arbetsgifvare att ansvara för fattigvård åt hos honom anställd arbetare eller därför vidkännas kostnad, arbetaren må vara svensk undersåte eller utlänning.

Motionären yrkar nu, att dylik skyldighet måtte åläggas arbetsgifvare, som genom aftal hos sig anställt utlänning i arbete, samt att skyldigheten måtte omfatta äfven kostnaden för det allmänna för sådan persons hemsändning till sin hemort.

Beträffande den af motionären sålunda väckta frågan, vill utskottet till en början framhålla, att i de fall, där arbetsgifvare för längre eller kortare tid eller för tillfälligt behof i större omfattning införskrifver utländsk arbetskraft, lärer annat knappast ifrågakomma, än att arbetsgifvaren kontraktsevenligt förpliktas att ansvara för kostnaden för arbetarnas återtransporterande till hemlandet. Att i sådana fall arbetare falla allmänna fattigvården här i landet till last, torde ej gärna förekomma. Den ifrågavarande lagstiftningen skulle därför blifva verksam hufvudsakligen med afseende å de fall, då här i landet redan varande utländska arbetare erhålla arbetsanställning. För dessa fall kan emellertid med skäl ifrågasättas, om ej en sådan lagstiftning skulle få alltför ingripande verkningar. Det är ett känt sakförhållande, att

många af vårt lands näringar ej kunna undvara den utländska arbetskraften. Särskildt i landets nordligaste delar och i gränstrakterna gör sig behovet af utländsk arbetskraft ofta starkt gällande. Det är vidare tydligt, att då tillgången och efterfrågan på arbete ofta är synnerligen olika i olika länder, det är till båtнад för folken, att denna olikhet, tack vare vår tids utvecklade internationella förbindelser, alltmer utjämnas. Under sådana omständigheter synes det utskottet knappast välbetänkt att ålägga arbetsgifvare så vidsträckta skyldigheter som dem, hvarom här är fråga, och sålunda försätta den här i landet arbetsökande utlänningen i den i förhållande till inländska arbetare ogynnsamma ställning, som däraf skulle följa, och hvartill motsvarighet saknas i fråga om svenska arbetare i våra grannländer.

Att den af motionären förordade lagstiftningen jämväl skulle kunna komma att drabba arbetsgifvare här i landet ej blott tämligen betungande, utan framför allt synnerligen oberäkneligt, framgår af en närmare undersökning angående möjligheten för återsändande till hemorten af en utländsk undersåte, som här i landet blifvit föremål för fattigvård. I detta hänseende äro särskilda konventioner afslutade med Norge och Danmark om ömsesidigt omhändertagande, dock endast under vissa villkor, af hvardera landets fattiga. I öfrigt ankommer det i regel på pröfning för hvarje särskildt fall af det uppgifna hemlandets regering, om detta land emottager personen i fråga till försörjning. Detta beror naturligtvis hufvudsakligen på de i det landet gällande regler angående förvärf och förlust af medborgarrätt, men understundom äfven på andra särskilda omständigheter. Enligt utskottet tillhandakomna upplysningar plägar i allmänhet i bortåt hälften af alla de fall, där hemsändning af svenska regeringen påyrkas, hemsändning af olika skäl vägras af det land, hvarom är fråga. Den person, saken gäller, måste då behållas här i landet. I dessa fall skulle alltså en sådan lagstiftning, som den af motionären föreslagna, leda till, att vederbörande arbetsgifvare, hos hvilken utlänning varit anställd, måhända aldrig så kort tid, måste underhålla honom, kanske under hela hans återstående lif. I andra fall åter kunna underhandlingarna angående hemsändningen draga så långt ut på tiden, att ensamt i afbidan på resultatet däraf afsevärda kostnader kunna tillskyndas för den persons försörjning, hvarom är fråga. Det torde alltså ej låta sig göra att utan begränsning ålägga arbetsgifvare de förpliktelser motionären påyrkat. Att i det af honom åsyftade hänseendet träffa för alla fall lämpliga bestämmelser, torde i hvarje händelse stöta på ganska stora praktiska svårigheter.»

På grund af hvad sålunda anfördes hemställde lagutskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Hvad 1909 års lagutskott sålunda anført beträffande arbetsgifvares skyldighet att svara för fattigvårds- och hemsändningskostnad med afseende å utländsk arbetare har utskottet ej funnit anledning frågå.

Vidkommande motionärens yrkande på skyldighet för arbetsgifvare att svara för all kostnad i öfrigt, som genom införande af utländsk arbetskraft kan komma att åsamkas det allmänna, kan utskottet så mycket mindre tillstyrka detta yrkande som motionären ej ens upp-gifvit, hvilka kostnader härmed af honom åsyftats.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 mars 1910.

På lagutskottets vägnar:

ERNST TRYGGER.

Reservationer:

1:o) af herrar *Widén*, *Pettersson* från Södertälje och *Ersson*, hvilka anført följande:

»I reservation till 1909 års lagutskotts i förevarande betänkande åberopade utlåtande yttrade herrar *Zetterstrand* m. fl.:

'Motionärens framställning synes oss värd beaktande. Låt vara att hittills, såvidt känt är, arbetsgifvare, hvilka införskrifvit utländska arbetare, i allmänhet bekostat deras fattigvård och hemsändande, så lärer dock detta icke innebära någon garanti mot att dylika kostnader kunna komma att framdeles vältras öfver på staten eller kommunerna. Till förebyggande af en dylik eventualitet kräfväs nog vissa lagstiftningsåtgärder. Härvid torde jämväl böra tagas i öfvervägande, huruvida och i hvad mån det skall kunna åläggas äfven sådana arbetsgifvare, hvilka ej själfva införskrifvit eller låtit införskrifva utländska

arbetare men dock längre eller kortare tid haft dem i sitt arbete att gälda kostnader af ifrågavarande slag.

Väl är det uppenbart, att ett lagstiftande i ämnet på ett med rättvisa och billighet öfverensstämmande sätt skall stöta på svårigheter, likasom och att hänsyn måste tagas till internationella förhållanden. Men då en praktisk lösning af frågan om arbetsgifvarnes ifrågasatta ersättningsskyldighet till det allmänna väl borde kunna vinnas, samt faran för konflikt med utländsk rättsåskådning synes mindre i förevarande fall än beträffande den af Riksdagen begärda invandringslagen, med hvilken denna fråga står i ett ganska nära sammanhang, få vi hemställa,

att Riksdagen med föranledande af herr Lindbergs m. fl. ifrågavarande motion måtte anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån arbetsgivare i Sverige, som genom kontrakt eller annan öfverenskommelse antager utlänning i arbete, må kunna förpliktas att ersätta de kostnader för stat eller kommun, som kunna uppstå, därest sådan arbetare faller allmänna fattigvården till last eller genom det allmännas försorg måste till sitt land hemsändas, samt för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kan föranleda.'

På de i berörda reservation anförda skäl och då vi icke anse lämpligt eller af utredningen föranledt att nu gå längre, hafva vi ansett, att utskottet bort hemställa om en skrifvelse sådan i ofvan berörda reservation föreslagits».

2:o) af herr *Bergendahl* i fråga om motiveringen af utskottets utlåtande; samt

3:o) af herrar *Jansson* i Edsbäcken och *Lindqvist*.

Herrar *Lindhagen* och *Olsson* i Broberg hafva begärt få här antecknad, att de ej deltagit i behandlingen af detta ärende inom utskottet.
